

**SUN'IY INTELLEKT DASTURLARI YORDAMIDA  
TALABALARNING YOZMA NUTQINI RIVOJLANTIRISH:  
IMKONIYATLAR VA XAVFLAR**

**Xasanova Sitora O'ktam qizi**

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti o'qituvchisi*

*E-mail: [hasanovasitora1997@gmail.com](mailto:hasanovasitora1997@gmail.com)*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqola zamonaviy til o'qitish metodikasida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining o'rni va ahamiyatiga bag'ishlangan. Xususan, ingliz tilini chet tili sifatida o'rganayotgan talabalarning yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishda ChatGPT, Grammarly va boshqa generativ modellarining roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda SI taqdim etayotgan metodik qulayliklar bilan bir qatorda, talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlar ham batafsil yoritilgan.*

**Kalit so'zlar:** *Sun'iy intellekt, yozma nutq, raqamli pedagogika, ChatGPT, akademik insofsizlik, EFL (English as a Foreign Language), feedback.*

**Annotation:** *This article is dedicated to the role and significance of Artificial Intelligence (AI) technologies in modern language teaching methodology. Specifically, it analyzes the role of ChatGPT, Grammarly, and other generative models in developing the writing skills of students learning English as a Foreign Language (EFL). Alongside the methodological conveniences offered by AI, the study provides a detailed overview of the potential risks that may negatively impact students' independent thinking abilities.*

**Keywords:** *Artificial Intelligence, writing skills, digital pedagogy, ChatGPT, academic dishonesty, EFL (English as a Foreign Language), feedback.*

**Аннотация:** *Данная статья посвящена роли и значению технологий искусственного интеллекта (ИИ) в современной методике преподавания языков. В частности, анализируется роль ChatGPT, Grammarly и других генеративных моделей в формировании навыков письменной речи студентов, изучающих английский язык как иностранный. Наряду с методическими преимуществами, предоставляемыми ИИ, в исследовании подробно освещаются риски, которые могут негативно повлиять на способности студентов к самостоятельному мышлению.*

**Ключевые слова:** *Искусственный интеллект, письменная речь, цифровая педагогика, ChatGPT, академическая нечестность, EFL (английский как иностранный), обратная связь.*

## Kirish

XXI asrning uchinchi o'n yilligiga kelib, ta'lim tizimi misli ko'rilmagan texnologik transformatsiyani boshidan kechirmoqda. Ingliz tili o'qituvchisi sifatida biz o'quvchilarning nafaqat darslik bilan, balki murakkab algoritmlar bilan hamkorlikda ishlayotganiga guvoh bo'lyapmiz. Yozma nutq (Writing) – til o'rganishning eng murakkab qismi bo'lib, u grammatik aniqlik, boy lug'at va mantiqiy izchillikni talab qiladi.

Sun'iy intellektning ta'limga kirib kelishi ikki xil qarashni yuzaga keltirdi: bir guruh mutaxassislar buni "ta'lim inqilobi" va katta imkoniyat deb baholasa, boshqalari "ijodiy tanazzul" deb hisoblamoqda. Ushbu maqolada biz ushbu ikki qutbni ilmiy nuqtayi nazardan muvozanatlashtirishga harakat qilamiz.

## II. Sun'iy intellektning yozma nutqni rivojlantirishdagi imkoniyatlari

### 2.1. Shaxsiylashtirilgan qayta aloqa (Instant Feedback)

An'anaviy ta'limda o'qituvchi 30 ta talabaning inshosini tekshirib, xatolarini tushuntirib berishi uchun kamida 2-3 kun vaqt sarflaydi. SI vositalari (masalan, Grammarly) buni soniyalar ichida amalga oshiradi. Bu yerda muhim jihat shundaki, dastur nafaqat xatoni to'g'rilaydi, balki nima uchun bunday yozilishi kerakligini qoidalar bilan tushuntiradi.

### 2.2. G'oyalar generatsiyasi va strukturaviy rejalashtirish

Ko'pincha talabalarda "oq qog'oz qo'rquvi" (writer's block) kuzatiladi. ChatGPT kabi modellar talabaga mavzu bo'yicha "Brainstorming" qilishga yordam beradi. Masalan, "Ekologiya muammolari haqida insho uchun reja tuzib ber" deyilganda, SI talabaga tayyor matn emas, balki mantiqiy ketma-ketlikni taqdim etadi. Bu talabaning tizimli fikrlashini shakllantiradi.

### 2.3. Stilistik va leksik boyitish

Quillbot yoki DeepL Write kabi dasturlar talabalarga o'z fikrlarini akademik tilda ifodalashni o'rgatadi. Talaba oddiy so'zlar bilan yozgan gapini SIDan "formal" (rasmiy) ko'rinishga keltirishni so'rash orqali, sinonimlar va murakkab sintaktik qurilmalarni amalda ko'radi va o'rganadi.

## III. Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflar va muammolar

### 3.1. Akademik insofsizlik va Plagiat

Sining eng katta xavfi – talabaning o'z o'rniga SIning "yozdirishi"dir. Bu talabaning haqiqiy bilim darajasini aniqlashni qiyinlashtiradi. Hozirgi kunda hatto "Anti-plagiat" tizimlari ham sun'iy intellekt tomonidan yozilgan matnlarni aniqlashda qiynalmoqda.

### 3.2. Kognitiv dangasalik (Cognitive Laziness)

Agar talaba har bir jumlaning SI yordamida tuzatsa, uning miyasida til o'rganish jarayoni to'xtaydi. Natijada, talaba real muloqotda, internet yoki dasturiy ta'minot bo'lmagan

joyda ikki og'iz gapni yozma shaklda ifodalay olmaydigan bo'lib qoladi. Bu "texnologik qaramlik"ka olib keladi.

### 3.3. Lingvistik va madaniy xatolar

SI modellari katta ma'lumotlar bazasiga tayansa-da, ular ba'zida "gallyutsinatsiya" (mavjud bo'lmagan ma'lumotni to'g'ridek ko'rsatish) holatlariga yo'l qo'yadi. Shuningdek, ingliz tilidagi idiomalarni yoki madaniy kontekstni noto'g'ri talqin qilishi mumkin.

## IV. O'qituvchilar uchun metodik tavsiyalar

O'qituvchi sifatida biz SI ni taqiqlay olmaymiz, chunki u hayotimizning bir qismiga aylandi. Bizning vazifamiz – talabalarga undan "etik" foydalanishni o'rgatishdir:

Tahliliy topshiriqlar: Talabaga SI yozgan matnni berish va undagi uslubiy xatolarni topishni topshirish.

Sinfdagi faollik: Jurnalga baho qo'yiladigan insholarni bevosita dars jarayonida, o'qituvchi nazorati ostida yozdirish.

SI dan "Skelet" sifatida foydalanish: Talabalarga SI dan faqat reja (outline) olishga ruxsat berish, matnning o'zini esa mustaqil yozishni talab qilish.

## V. Xulosa

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, sun'iy intellekt ingliz tili o'qituvchisi uchun raqobatchi emas, balki kuchli yordamchidir. Biroq bu vositadan foydalanishda pedagogik mahorat va ehtiyotkorlik talab etiladi. To'g'ri yo'naltirilgan SI talabani yozma nutqini yangi bosqichga olib chiqsa, nazoratsiz foydalanish bilim sifatining pasayishiga olib keladi. Kelajak ta'limi inson intellekti va sun'iy intellektning simbiozidan iborat bo'lishi shubhasiz.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO (2023). Guidance for generative AI in education and research. Paris: UNESCO Publishing.
2. Kohnke, L. (2023). "Generative AI in Higher Education: The Good, the Bad, and the Ugly." Journal of Educational Technology Systems, 52(1), 45-60.
3. Hockly, N. (2023). "Artificial Intelligence in English Language Teaching: The Next Frontier." ELT Journal, Volume 77, Issue 3.
4. Brown, H. D. (2021). Principles of Language Learning and Teaching. 7th Edition, Pearson Education.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5071-sonli qarori. "Sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo'yicha sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida".